

KRIST — PUNINA OBJAVE

(DV 2 i 4)

Dr Ivan KOPIC

Dok je prva shema Uredbe o Božanskoj Objavi imala kao prvenstveni cilj razraditi i precizirati nauku o izvorima Objave, ovaj definitivni tekst postepeno ističe i razrađuje narav Objave, njenu soteriološku i kristološku dimenziju¹.

Objava je otkrivanje istina i tajni Božjih, ali nije ipak sama sebi svrhom. Uredba je prikazala Objavu kao razgovor Boga s čovjekom: »*Deo placuit* in sua bonitate et sapientia revelare se ipsum et notum facere sacramentum voluntatis suae, quo *Per Christum Verbum incarnatum* in Spiritu Sancto *homines accessum habent ad Patrem et Divinae naturae consortes efficiuntur*»²

Konačni cilj tog prijateljskog razgovora je nadnaravno spasenje ljudi, »*hac itaque revelatione Deus invisibilis* (cf Col 1,15; 1 Tim 1,17) *ex abundantia caritatis suae homines tamquam amicos alloquitur* (cf Ex 33,11; Io 15,14—15) *et cum eis conversatur* (cf Bar 3,38), *ut eos ad societatem secum invitet in eamque suscipiat*«³. Posrednik i punina tog prijateljskog razgovora je Krist.

Sabor je na taj način izrazio dvostruko značenje koju ima riječ Božja, baš kao i hebrejska »dabar« (=riječ). Dok izraz klasika i helinizma »logos« imade samo noetičko, gnoseološko značenje, »dabar« uz ovo imade i dinamičko. To je ono »dabar« koje Bog izriče stvarajući. Riječ koja tada još nije ništa objavljivala ljudima, ali je stvorila nebo i zemlju, »i reče Bog i bi tako«. Ta je riječ Božja izricana u intimnosti Trojstva bila posve dovoljna da sve stvori⁴. No, da spasi palo čovječanstvo — apstrahiramo ovdje razne teorije, što je sve Bog mogao učiniti — u izabranoj ekonomiji spasenja bilo je potrebno da se ta riječ, promatrana sada kao osoba, utjelovi. Ne toliko zbog toga što se bez Utjelovljenja Bog ne bi mogao objaviti ili ne bi mogao objaviti sve ono što je htio objaviti. Riječ je tijelom postala da bi ljude učinila dionicima božanske naravi. A kako je baš to — po izjavi Sabora — konačni cilj

1. Usp. UMBERTO BETTI, *Cronistoria della costituzione dogmatica »Dei Verbum«*, u zborniku *La Costituzione dogmatica sulla Divina Rivelazione*, Torino 1965, str. 11 sl.; AGOSTINO CARD. BEA, *Il cammino all'unzione dopo il Concilio*, Brescia 1966, str. 113 sl, 139 sl.

2. Usp. ANTONIO JAVIERRE, *La divina rivelazione* (usp. ovdje bilj. 1) str. 118 sl.

3. Uredba *Dei Verbum*, br. 2.

4. JAVIERRE, nav. dj. str. 119; ALBERT DONDEYNE, *La foi écoute le monde*, Paris 1964, str. 173.

Objave, njena je punina i posebno spasiteljska dimenzija nemoguća bez Utjelovljenja Riječi. Zato Objava nije samo u kategoriji noetičkog, spoznajnog, nego i spasiteljskog, soteriološkog; baš zato punina Objave može biti samo Krist, i bez njega Objava ne može postići cilj.

Krist je tako punina Objave u dva vida: a) spoznajnom, gnozeološkom, i b) u spasiteljskom, dinamičkom vidu.

1. KRIST JE PUNINA OBJAVE U NOETICKOM VIDU

Bog je prvo govorio ljudima po prorocima, a kada je došla punina vremena, progovorio je po svome Sinu. Objavu po prorocima i po Kristu možemo uspoređivati s dva stanovišta: 1) kvantitativno, i 2) kvalitativno.

1) *Kvantitativno*. — Postepenost u otkrivanju Božjih istina dobro je poznata svakom (ko imalo poznaje Bibliju, pa o tome ni ne treba ovdje govoriti. Najveće i najdublje tajne objavljuje tek Krist. Sve što je Bog htio reći, rekao je konačno po Sinu.

2) *Kvalitativno*. — Proroci su govorili ono što im je Bog nadahnuo. Govore o stvarima koje nisu vidjeli ni doživjeli, dapače, često, koje ni sami nisu mogli razumjeti. Mnogo je njihovih poruka upućeno samom Izraelu u konkretnim povijesnim okolnostima, pa tek posredno one imaju univerzalni karakter. Krist, naprotiv, govori ono što je vidio. On, koji je u krilu Očevu, koji je znanje Očevo, govori o Ocu; Spasitelj govori o spasenju. Poslužimo se primjerom: Prorok je kao čovjek koji je nešto čuo o nekom događaju, pa sada drugima o tome govori. Slikar umjetnik, koji je bio svjedok tog događaja i sam u njemu sudjelovao, ne samo što nam taj događaj saopćava prenoseći ga na platno, nego u svoju sliku unosi i svoj unutarnji doživljaj tog događaja. Gledajući njegovu sliku ne samo što upoznajemo događaj, nego i unutarnje umjetnikovo gledanje i doživljavanje. Tako i Krist govoreći o božanskim tajnama nužno u svoj govor unosi i svoje božansko gledanje, da tako kažemo, svoje božansko doživljavanje. Krist je zato manje prorok (koji iznosi tuđe misli, govori u ime drugoga), više svjedok. Uvodi nas u tajanstveni Božji život, svoj život, Božje gledanje stvarnosti. To je jedna posve nova kvaliteta izvještaja, Objave⁵.

Objava gledana i u samom noetičkom vidu nije mrtvo slovo, nije petrefakt. Iako nema i neće biti novih objava, ipak onu istinu koju je Krist donio razne generacije i kulture promatraju sa svog horizonta, ne iskripljavajući pri tom njenu bit. Ona je živa, sposobna da bude suvremena svakom doba i svakoj civilizaciji⁶.

Poklad Božje Objave predan je na čuvanje i tumačenje crkvenom učiteljstvu. Ono nezabludivo čuva bit i smisao objavljene istine. Djelovanje učiteljstva kreće se tako u noetičkoj sferi Objave uz asistenciju Kristovu i Njegova Duha.

5. Usp. DONDEYNE, nav. dj., str. 174—175.

6. J. CLEMENCE, Actua'94 de l' Eglise de notre temps, u Nouvelle revue Theologique, 1966, No 4, str. 337 sl.

2. KRIST JE PUNINA OBJAVE U DINAMICNOM VIDU

Riječ je o spasiteljskom karakteru Objave. Ona ne samo da iznosi istinu, ona je Evanđelje spasenja. Konačni je cilj sudioništvo na božanskoj naravi. Zato Objava nije samo zbirka istina i opisa djela, apstraktnih pojmova ili moralnih propisa, koje će teolozi secirati promatrajući ih analogno proučavanju geometrijskih termina. Punina Objave je osoba, živa osoba, Isus Krist, Spasitelj. Identificirajući Objavu s Kristom — poticaj za to došao je od samog pape Pavla VI — Sabor ukazuje ne samo na kristocentričnost Objave, nego time ističe i njenu božansku dinamiku. Uredba nije zabacila značenje i vrijednost teoloških formula i pojmova, nego je istakla ono najbitnije: jednostavnost Objave, njen živi, osobni, spasiteljski karakter⁷.

Zato Objavu ne možemo poistovjetiti s izvorima Objave i živim crkvenim učiteljstvom. Kristovo djelovanje, kao i djelovanje Duha Svetoga, ne ograničuje se samo na inspiraciju Biblije i asistenciju učiteljstvu Crkve. Luter je bio pogriješio što je zaniijekao asistenciju Duha Svetoga crkvenom učiteljstvu na gnozeološkom području i tu asistenciju pripisao svakom čitatelju Biblije. Ali isto tako bilo bi krivo, kada bismo sve djelovanje Kristovo obzirom na Objavu sveli na takvu asistenciju, na gnozeološko područje. Ako Objava ima soteriološki značaj, nadnaravnu dinamiku, onda je mora pratiti i neko Kristovo djelovanje nadnaravnog karaktera. Prenošenje Objave, da bi bilo spasiteljsko, ne može biti samo mehaničko prenašanje pojmova i riječi.

Moglo bi se, međutim, pitati: u čemu je ta dinamička, soteriološka dimenzija Objave. Ne dolazi u obzir gnostičko shvaćanje, da samo znanje (gnosis) kao znanje spasava. Soteriološko djelovanje Objave ne smijemo tražiti ni u samom odgovoru čovjekovu po vjeri i dobrim djelima, jer soteriološko djelovanje Objava nosi već u sebi i prije čovjekova odgovora. Taj čovjekov odgovor je nadnaravan, jer je usmjeren k spasenju. Poziv, koji izaziva takav odgovor, mora također biti u sebi nadnaravan, jer bi inače učinak bio veći od uzroka. To znači, da saopćavanje objavljene riječi, ako se stvarno radi o spasiteljskom saopćavanju, pored mehanike prenošenja misli, mora uključivati i neko drugo, Božje djelovanje.

U členu 21. uredbe »Dei Verbum« Sabor je usporedio Bibliju s Euharistijom. Slične misli nalazimo već i kod Tome Kempenca⁸. Naime, ne samo da i Euharistija i Objava dolaze od Boga nego i jedno i drugo sadrži Riječ Božju, svaka na svoj način, pa zato i u efikasnosti bi morala postojati također sličnost, slična djelotvornosti Utjelovljene Riječi, u Euharistiji. Govoreći u Kafarnaumu Isus veli: »Riječi koje vam ja rekoh, jesu duh i život« (Iv 6,63). Ivan u Prologu svog evanđelja prikazuje Riječ kao izvor nadnaravnog života, milosti, participiranja na samom životu Božjem. Zato Riječ Očeva, koja se nalazi u Objavi, koja jest Objava, mora imati sličnu efikasnost kao i milost Božja, odnosno u stvari jest Božja milost, »jer je živa Božja riječ i

7. JAVIERRE, nav. dj, str. 113; JAVIERRE, »Proemium«, u istom zborniku, str. 94 sl; RENE LAURENTIN, *Bilan de la 3e sess.on*, Paris 1965, str. 91—92.

8. *Nasljuduj Krista*, IV, 11.

djelotvorna i oštrija od svakog mača, oštra s obje strane, i prodire sve do rastavljanja duše i duha, i zglavaka i mozga, i sudi mislima i namjerama srca» (Hebr 4,12—13). Riječ nije samo istina, ona je i život. Izvan riječi Božjih, koje Isus donese na svijet, nema života (Iv 6,26—47), isto kao ni bez blagovanja Euharistije (Iv 6,48—59). Na to nas, manje više upućuju svi tekstovi na koje Sabor upozorava govoreći o Kristu kao posredniku i punini Objave⁹.

Ako Drugu Božansku osobu promatramo u Bogu, koji nam se objavljuje, ta je Riječ u najstrožem smislu jedna, nesložena i neizmjerena, kako esencijalno (to je sama bit Božja), tako i nucionalno (kao Riječ, znanje Očevo). Ali Riječ Božja ukoliko se saopćava čovjeku jest entitativno konačna, mnogostruka, nucionalno različita, ona se ne može potpuno saopćiti čovjeku, jer je čovjek kao ograničen nesposoban da je primi u njenoj neizmjernosti. Po djelovanju saopćenu riječ Božju čovjeku možemo promatrati kao proročku, tj. ukoliko poučava, saopćuje Božje tajne; zatim kao posvećujuću u ontološkom smislu, tj. ukoliko čovjeku stvarno daje ono što označuje, tj. samoga Boga. Riječ ukoliko je proročka dolazi od Boga, ali je prenosi čovjek-prorok drugim ljudima: na primjer, kad Ivan piše Otkrivenje ili kad Pavao propovijeda. Ali Riječ ukoliko je posvećujuća, neposredno spasiteljska, može izgovoriti samo Bog u duši čovjekovoj, da bi ga očistio i posvetio. Kardinal Journet, čije misli upravo iznosimo, navodi sv. Ivana od Križa: »Riječ Božja moćna je i u duši stvarno izvodi ono što izražava: ove stvarne (substantielles) riječi takve su, da im se ne može oprijeti, one su za dušu život, snaga, neisporedivo dobro«. Navodi zatim Mariju od Utjelovljenja: »Ova nutarnja riječ izgovorena u trenu u dubini duše u času donosi svoje učinke; duša tada doživljava istinu koju je izrekao Gospodin: Moje ovce slušaju moj glas«. Ovu riječ može izgovoriti samo Bog, čovjek prorok je samo prilika, povod. Ta riječ Božja je osobna i nesaopćiva: kada mi Pavao propovijeda ili me krsti, ne saopćuje mi svoju svetost. Bog je onaj koji djeluje u duši, koji se sam daje¹⁰.

O. Karl Rahner prikazuje to isto nešto drukčijim načinom. Govoreći o raznim elementima aktivne i posvećujuće Kristove prisutnosti, na prvom mjestu spominje prisutnost po evanđeoskoj riječi. To je prava prisutnost, veli pozivajući se na Uredbu »Lumen gentium«. U stvari kerigma Novog zavjeta nije u prenašanju ljudskog znanja od čovjeka čovjeku, pri čemu nije prisutna stvar o kojoj se govori. Tu bi se samo prenašali pojmovi. Propovijedanje Evanđelja je u prvom redu događaj, kada se ono o čemu se govori stvarno saopćuje onome koji sluša. To je sam Krist, koji je za nas umro i uskrsnuo. On se saopćuje po svom Duhu. Sam Bog se saopćuje ljudima slobodno i nadnaravno. On prisutan djeluje i u onom koji govori i u onom koji sluša. Najveća intenzivnost Kristove prisutnosti postoji o onoj riječi koja je ili forma sakramenta ili sam sakramentalni znak¹¹.

9. Usp. FRANCESCO SPADAFORA, *Attualità bibliche*, Roma 1964, str. 8 sl.

10. JOURNET. L' *Eglise du Verbe Incarné* II, Paris 1951, str. 1142 sl., bilj. 2; usp. CLEMENCE, n. dj. str. 349 sl.

11. Predavanje održano na Teološkom kongresu u Rimu 1966, *Osservatore Romano*, 1966, br. 225, str. 2; usp. i predavanje P. MARTIMORT-a na istom kongresu, *Osserv. Rom.* ondje.

Zbog sveg ovoga velika je razlika u tome, kako je Krist punina Objave u noetičnom vidu, a kako u soteriološkom. Ako promatramo čisto noetički, mogli bismo reći da je one istine, koje nas je Krist naučio — ukoliko ne govore o samom Utjelovljenju i Otkupljenju — mogao ljudskom rodu prenijeti i neki prorok, koji bi bio samo čovjek, posebno, ako Objavu, puninu Objave po Kristu promatramo samo kvantitativno.

No, što se tiče soteriološkog vida Objave, ukoliko ona nije sva u samom prenašanju istina, nego u jednom drugom posve nadnaravnom djelovanju, njena punina je nemoguća bez Krista. Štoviše, soteriološkog, nadnaravnog dinamičkog djelovanja uopće nema bez Krista. Ne samo u Novom nego ni u Starom zavjetu. Punina, koju Objavi daje Krist, dolazi iz njegova posredništva. Po njemu i samo po njemu i njegovu Duhu Bog se saopćuje ljudima. Krist je Utjelovljena Riječ. Mi ga možemo promatrati s različitih stanovišta, razlikovati vrste njegova djelovanja, ali stvarno on je uvijek samo jedan: Riječ, Druga Božanska osoba. Pa zato Riječ Očeva upućena čovjeku nije samo znanje Božje, Bog čovjeku nudi sebe, jer znanje Božje i bit Božja jesu jedno.

Istine koje je Bog objavio možemo poznavati čisto gnoseološki. Mnoge od tih istina poznaje i đavo. To je intelektualističko znanje, koje je kod raznih ljudi veće ili manje. Ali postoji i jedno drugo posjedovanje objavljene istine, koje je to veće koliko je veće posjedovanje onoga što se zna, koliko je više prisutan Krist, Bog. Dapače, ovo drugo posjedovanje objavljene Riječi može biti kod pojedinca kud i kamo i veće od onog gnoseološkog znanja. Kod mistika je ono već toliko, da ga zemaljskim pojmovima uopće više ne mogu izraziti.

SUMMARIUM

Christus plenitudo totius revelationis (DV n. 2 et 4). — Revelatio a Concilio II Vaticano exhibetur tamquam colloquium Deum inter et homines. Mediator istiusmodi colloquii est Christus; finis autem colloquii est salus hominum participatione divinae naturae. — Verbum Dei, sicut iam hebraicum »dabar«, potest dupliciter intelligi: noetice et dynamice, inquantum nempе dicit quoddam contentum conceptuale, attamen non dicit tantum, verum etiam efficit. In sua plena realitate »Verbum Dei« est ipse Filius Dei, et quidem incarnatus, qui seipso dicit — »enarrat« nobis Deum (Jo 1,18). Unde, revelatio est essentialiter, ab intra christocentrica et ut talis soteriologica.